

स्थानीय राजपत्र

देवघाट गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड: ६ संख्या: ५ मिति: २०७९/०३/३०

भाग-१

देवघाट गाउँपालिका पूर्वाधार विकास व्यवस्थापन
ऐन, २०७९

देवघाट गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
देवघाट, तनहुँ
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

देवघाट गाउँपालिका पूर्वाधार विकास व्यवस्थापन ऐन, २०७९

गाउँसभाबाट स्वीकृत भएको मिति: २०७९/०३/२५

प्रमाणिकरण मिति : २०७९/०३/३०

संवत् २०७९ सालको ऐन नं. ३

प्रस्तावना: देवघाट गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सन्तुलित वातावरणमैत्री, गुणस्तरीय तथा दीगोरूपमा पूर्वाधार संरचनाको विकास गर्न, विकासका पूर्वाधारको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको प्रकृत्यामा सार्वजनिक निजी साझेदारी र स्थानीय जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्दै संघ, प्रदेश र विकास साझेदार संघसंस्था तथा निकाय समेतको सहकार्य र साझेदारीमा भौतिक पूर्वाधारको विकास र विस्तारमार्फत आर्थिक विकास र समृद्धि सुनिश्चित गर्न; नागरिकले तिरेको करको समुचित उपयोग गर्दै समग्र विकास व्यवस्थापनको कार्यलाई प्रभावकारी तुल्याइ गुणस्तरीय र दीगो पूर्वाधार सेवामार्फत नागरिकलाई स्थानीय सरकारको अनुभूती दिलाउँदै लोकतन्त्रका लाभहरूको वितरण गर्नको लागि आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्न बाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधानको धारा ५७ र २२६ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ बमोजिम देवघाट गाउँपालिकाको गाउँसभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

(१) यस ऐनको नाम : “देवघाट गाउँपालिका पूर्वाधार विकास व्यवस्थापन ऐन, २०७९” रहको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा-

क) “अध्यक्ष” भन्नाले गाउँपालिकाको अध्यक्षलाई सम्झनुपर्छ ।

ख) “उपाध्यक्ष” भन्नाले गाउँपालिकाको उपाध्यक्षलाई सम्झनुपर्छ ।

ग) “गाउँपालिका” भन्नाले संविधान बमोजिम स्थापना भएको देवघाट गाउँपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।

घ) “कार्यपालिका” भन्नाले गाउँपालिकाको कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।

ङ) “सभा” भन्नाले देवघाट गाउँपालिकाको गाउँसभालाई सम्झनुपर्छ ।

- च) “पूर्वाधार” भन्नाले यस ऐनमा अनसुचीमा उल्लेख भएबमोजिमका बिषयसँग सम्बन्धित भौतिक पूर्वाधारलाई सम्झनुपर्दछ ।
- छ) “जलश्रोत” भन्नाले गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको भू-सतहमा वा भूमिगत वा अन्य जुनसुकै अवस्थामा रहको पानी सम्झनुपर्छ ।
- ज) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन बमोजिम बनेको नियमावली, कार्यबिध, मापदण्डमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ ।
- झ) “उपभोक्ता संस्था” भन्नाले पूर्वाधार सेवाबाट लाभ प्राप्त गर्ने समूह वा सामुदायिक संस्थालाई सम्झनुपर्दछ ।
- ञ) “अमानत” भन्नाले ठेक्कामा नलगाई स्थानीय सरकार आफैले सिधै सम्पन्न गर्ने विकास निर्माण कार्य वा सेवा सम्बन्धी कार्य सम्झनुपर्छ ।
- ट) “स्थानीय पूर्वाधार” भन्नाले स्थानीय स्तरमा संचालन गरिने पूर्वाधार विकास निर्माण एवम् संचालन र मर्मत सम्बन्धी योजना, आयोजना, परियोजना तथा कार्यक्रमलाई जनाउँछ ।
- ठ) “स्थानीय यातायात” भन्नाले स्थानीय स्तरका शहरी सडक, ग्रामिण सडक, हेलिप्याड, झोलुङ्गे पुल, मोटेरेबल पुल, आकाशे पुल, पैदल पुल, कल्बर्ट, केवलकार, आदि पर्दछन् ।
- ड) “सिचाई तथा नदि नियन्त्रण” भन्नाले तोकिएको (हेक्टर) क्षेत्रमा सिचाई सुविधा पुर्याउने सिचाई आयोजना, भूमिगत जल आयोजना र गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका नदी, खोला, खोल्साहरू, ताल तलैया आदिको नियन्त्रण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू पर्दछन् ।
- ढ) “जलविद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा” भन्नाले तोकिएको क्षमतासम्मका जलविद्युतको उत्पादन तथा वितरण र वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी आयोजनाहरू पर्दछन् ।
- ण) “खानेपानी, ढल निकास तथा सरसफाई” भन्नाले गाउँपालिका स्तरमा सञ्चालन गरिने खानेपानी आयोजनाहरू, ढल निकास र व्यक्तिगत, घरायसी तथा सामुदायिक सरसफाई, फोहोरमैला व्यवस्थापन एवम् वातावरणको सधर सम्बन्धी कार्यक्रमहरू पर्छन् ।
- त) “आवास, भवन तथा शहरी विकास” भन्नाले गाउँपालिकाभित्र गरिने वस्ती विकास, व्यक्तिगत, सामुदायिक तथा संस्थागत भवन निर्माण र शहरी विकास सम्बन्धी कार्यक्रम पर्छन् ।
- थ) “सामाजिक पूर्वाधार” भन्नाले गाउँपालिका स्तरका सामुदायिक र सार्वजनिक भवन (सरकारी कार्यालय, स्वास्थ्य, शिक्षा, सामुदायिक, मनोरञ्जन,

पूरातात्वीक, सांस्कृतिक, धार्मिक, आदि) निर्माण, सञ्चालन एवम मर्मत तथा सम्भार सम्बन्धी कार्यक्रम पर्दछन् ।

परिच्छेद - २

स्थानीय यातायात

३. गाउँपालिका स्तरीय यातायात गुरुयोजना: (१) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र यातायात व्यवस्थापनको लागि गाउँपालिका स्तरीय यातायात गुरुयोजना वा एकिकृत विकास योजना तयार गर्नेछ ।
४. स्थानीय सडकहरूको बर्गीकरण : (१) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सडक विस्तार गरी यातायात सुविधा उपलब्ध गराउनका लागि आवश्यकताअनसार मापदण्ड बनाई सडकहरूको बर्गीकरण र बृहत्तर सडक सञ्चालन गर्न गाउँपालिका स्तरीय यातायात गुरुयोजना वा एकिकृत विकास योजना तयार गर्नेछ । गाउँपालिकाको सडकको बर्गीकरण तोकिएबमोजिमको हुनेछ ।
५. मापदण्ड निर्धारण गर्ने :
  - (१) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र निर्माण हुने सडकहरूमा यातायात सुविधा सञ्चालनको मापदण्ड तोक्न सक्नेछ ।
  - (२) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र भएका सडकले वहन गर्नसक्ने वजन र आकारको हद तोक्यो त्यस्ता सडकमा त्यसरी तोकिएको हदभन्दा बढीको सवारी चलाउन नपाउने गरी निषेध गर्न सक्नेछ ।
६. सडकको आवागमनमा बाधा पुर्याउने नहुने: (१) कसैले सार्वजनिक सडक, पैदल मार्ग वा सडकको क्षेत्राधिकारभित्र कुनै माल वस्तु छोडेको, राखको वा फालेको कारणबाट त्यस्तो सडकको आवागमनलाई कुनै किसिमले बाधा पुर्यादउन पाइनेछैन ।
७. झोलुङ्गे पुल, सडक पुल, केवल कार, पदमार्ग :
  - (१) झोलुङ्गे पुल, सडक पुल, सडक ,पदमार्ग जस्ता पूर्वाधार निर्माण गरि स्थानीय यातायातलाई सहज र सर्वसुलभ बनाईनेछ । यसको लागी संघीय स्तर तथा प्रादेशिक स्तरमा पनि पहल गरिनेछ
  - (२) केवल कारको लागी निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
८. सडकहरूको लगतकट्टा : (१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सबै सडकहरूको लगतकट्टा गरि गाउँपालिकाको स्वामित्वमा ल्याइनेछ ।
९. यस ऐनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संघीय स्तर तथा प्रादेशिक स्तरका सडकहरू तत् तत् निकायले तोकिएको मापदण्ड अनुसार हुनेछन् ।

परिच्छेद - ३

सिंचाई तथा नदि नियन्त्रण

१०. सिंचाई :

- (१) यस अन्तर्गत तोकिएको रोपनी क्षेत्रमा सिंचाई सुविधा पुर्याउने सिंचाई आयोजना, भूमिगत जल आयोजना, लिफ्टिङ्ग आयोजनाहरू पर्दछन् ।
- (२) सिंचाई सुविधा पुर्याउने कृषि क्षेत्रको निर्धारण तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११. नदि नियन्त्रण:

- (१) यसमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका नदी, खोला, खोल्साहरू, आदिको नियन्त्रणसम्बन्धी कार्यक्रमहरू पर्दछन् । स साना नदी, खोला, खोल्साहरू, आदिको नियन्त्रणसम्बन्धी कार्यक्रमहरू गाउँपालिकाले संचालन गर्नेछ ।
- (२) गाउँपालिकाले ठुला नदी नियन्त्रणको हकमा संघीय स्तर तथा प्रादेशिक स्तरमा समेत पहल गर्नेछ ।

परिच्छेद - ४

जलविद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा

१२. यस अन्तर्गत तोकिएका क्षमतासम्मका जलविद्युतको उत्पादन तथा वितरण र वैकल्पिक ऊर्जासम्बन्धी आयोजनाहरू पर्दछन् । गाउँपालिकाले जलविद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जाको हकमा तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।

परिच्छेद - ५

खानेपानी, ढल निकास तथा सरसफाई

१३. यस अन्तर्गत गाउँपालिकास्तरमा सञ्चालन गरिने खानेपानी आयोजनाहरू, ढल निकास र व्यक्तिगत, घरायसी तथा सामुदायिक सरसफाई, फोहोरमैला व्यवस्थापन एवम् वातावरणको सुधारसम्बन्धी कार्यक्रमहरू पर्दछन् । गाउँपालिकाको खानेपानी, ढल निकास तथा सरसफाईको हकमा तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।

परिच्छेद - ६

आर्थिक तथा सामाजिक पूर्वाधार

१४. यस अन्तर्गत गाउँपालिकास्तरका सामुदायिक र सार्वजनिक भवन (सरकारी कार्यालय, स्वास्थ्य, शिक्षा, सामुदायिक, मनोरञ्जन, पुरातात्विक, सांस्कृतिक, धार्मिक, औद्योगिक आदि) निर्माण, सञ्चालन एवम् मर्मत तथा सम्भारसम्बन्धी

कार्यक्रम पर्दछन् । गाउँपालिकाको सामाजिक पूर्वाधारको हकमा तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।

परिच्छेद - ७

आवास, भवन तथा जग्गा विकास

१५. आवास, भवन तथा जग्गा विकास:

- (१) यस अन्तर्गत गाउँपालिकाभित्र गरिने वस्ती विकास, व्यक्तिगत, सामुदायिक तथा संस्थागत भवन निर्माण र जग्गा विकास सम्बन्धी कार्यक्रम पर्दछन् ।
- (२) भवन मापदण्ड तथा भवन संहिता बमोजिम आवास तथा भवन निर्माण गरिनेछ ।
- (३) गाउँपालिकाको आवास, भवन तथा जग्गा विकासको अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।
- (४) २०७६ साल चैत्र २३ गते अगाडी निर्माण भएका भवन तथा भौतिक संरचनाको नियमित तथा अभिलेखिकरण गरी नक्शा पास गरिनेछ ।

परिच्छेद - ८

पूर्वाधार आयोजना तर्जुमा

१६. स्थानीय स्तरमा पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन र मर्मत सम्बन्धी योजना, आयोजना, परियोजना तथा कार्यक्रमहरूको विकासका लागि योजना तर्जुमा गरी गाउँ सभाबाट पारित गर्नु पर्नेछ ।
१७. पूर्वाधार योजना तर्जुमाको क्रममा देहायबमोजिमका कुराहरू उल्लेख गरी आयोजनाको विवरण तयार गर्नु पर्नेछ :
  - (क) आयोजनाको लक्ष्य
  - (ख) आयोजनाबाट फाइदा पाउने जनताको संख्या र फाइदाको किसिम
  - (ग) आयोजना सम्पन्न गर्दा लाग्नसक्ने खर्च र श्रोत
  - (घ) आयोजनाको कार्यन्वयन विधि
  - (ङ) स्थानीय स्तरबाट प्राप्त हुनसक्ने नगद, वस्गतुत श्रम र त्यस्तै अन्य योगदान, उठ्न सक्ने सेवा शुल्क वा मर्मत सम्भार खर्च
  - (च) सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका स्वरूप
१८. लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने : गाउँपालिकाले जुनसुकै सार्वजनिक निर्माण, मर्मत वा सुधार कार्यको लागि बजेट विनियोजन गर्नुपूर्व प्राविधिक अध्ययन सर्भेक्षण गराई लागत अनुमान तयार गर्नु पर्नेछ । बजेट विनियोजन गर्नुपूर्व

यस्तो काम हुन नसकेमा कार्यान्वयन गर्दा प्राविधिक अध्ययन सर्भेक्षण गराई लागत अनुमान तयार गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ९

पूर्वाधार आयोजना कार्यान्वयन

१९. पूर्वाधार आयोजनाको कार्यान्वयन:

- (१) उपभोक्ता समिति, निर्माण व्यवसायी वा संघ संस्थामार्फत् हुनेछ । उपभोक्ता समितिमार्फत् गरिने कार्यहरूको हकमा गाउँपालिकाको उपभोक्ता समिति गठन, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यविधिमा तोकिएबमोजिम हुनेछ ।
- (२) सम्पन्न योजनाहरूको हस्तान्तरण: आयोजनाहरू सञ्चालन, व्यवस्थापन, संरक्षण, मर्मत सम्भारका लागि आवश्यकताअनुसार स्थानीय लाभग्राही समुदायलाई हस्तान्तरण गर्न सकिनेछ ।
- (३) आयोजना निर्माणमा गुणस्तर सुनिश्चित गर्नको लागि निर्माण सामग्री परीक्षण प्रयोगशाला स्थापना गरि प्रयोगमा ल्याईनेछ ।
- (४) जटिल प्रकृतिको काम, ५०० मीटर भन्दा बढी लम्बाईको सामान्य प्रकृतिको नयाँ ट्याक खन्दा, जटिल प्रकृतिको जतिसुकै लम्बाईको नयाँ ट्याक खन्दा, नयाँ भवन बनाउँदा तथा कार्यालयले आवश्यक ठानेका भैतिक पूर्वाधार निर्माणको काम शुरू गर्नु पूर्व संभाव्यता अध्ययन, विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ । आवश्यकता अनुसार वातावरणीय परिक्षण गर्न सकिनेछ ।
- (५) पूर्वाधार आयोजनाको कार्यान्वयन सम्बन्धि अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।
- (६) पूर्वाधार आयोजनाको गुणस्तर कायम गर्न मापदण्ड बनाउन सकिनेछ ।

परिच्छेद - १०

अनुगमन तथा मुल्याकन

२०. पूर्वाधार अनुगमन समितिको गठन : गाउँपालिका क्षेत्रभित्र नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको कार्यक्रम अन्तर्गत निर्माण हुने ठूला आयोजना तथा गाउँपालिकाको आफ्नै बजेटबाट निर्माण हुने पूर्वाधार निर्माण एवम मर्मत सम्भार कार्यहरूको गुणस्तर र समयवद्ध प्रगति अनुगमन गर्नका लागि अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति तोकिएबमोजिम गठन हुनेछ ।

२१. अनुगमनपश्चात निर्देशन दिन सक्ने :

- (१) पूर्वाधार अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिले निर्माण वा मर्मत कार्य गर्ने निकायबाट सो कार्यको प्रस्तावित गुणस्तर र समयवद्ध प्रगति तालिका प्राप्त गरि सो बमोजिम अनुगमन गरेर निर्माण व्यवसायीलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।
- (२) केन्द्र र प्रदेश स्तरीय पूर्वाधार आयोजनाहरूको निर्माण र सञ्चालनको अवस्थाबारे सुझाव र सिफारिश गर्ने दायित्व समितिको हुनेछ ।

२२. आयोजनाको कार्यन्वयनमा समय, गुणस्तर, लागत र परिमाण सुनिश्चिताको लागि आवश्यकता अनुसार तेश्रो पक्ष अनुगमन तथा मूल्याङ्कन (Third Party Monitoring and Evaluation) र प्राविधिक परीक्षण (Technical Audit) गर्न सकिनेछ ।

२३. अनुगमन समिति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ११

मर्मत सम्भार कोष

२४. पूर्वाधार मर्मत सम्भार कोष:

- (१) गाउँपालिकाभित्र रहका गाउँस्तरीय वा केन्द्र/प्रदेश स्तरीय पूर्वाधारहरूको नियमित तथा आवश्यकताअनसारको मर्मत सम्भार गर्नको लागि पूर्वाधार मर्मत कोषको स्थापना गरिनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना भएको कोषमा पूर्वाधार संरचना सडक, खानेपानी इत्यादिबाट प्राप्त रोयल्टि रकम तोकिएबमोजिम दाखिला गरिनेछ ।
- (३) कोष सञ्चालन र सञ्चालन समिति: पूर्वाधार संरचनाहरूको मर्मत तथा पुनर्स्थापनाको लागि गाउँपालिका स्तरमा मर्मत सम्भार कोष स्थापना गरिनेछ र सो कोषको सञ्चालन तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - १२

सार्वजनिक निजी साझेदारीमा पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन

२५. सार्वजनिक निजी साझेदारीमा पूर्वाधारको विकास गर्न सक्ने : यस ऐन बमोजिम कुनै व्यक्ति, निर्माण व्यवसायी, संस्था वा कम्पनीसँग गाउँपालिकाले पूर्वाधारहरूको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा साझेदारी गर्न सक्नेछ । गाउँपालिकाले सार्वजनिक निजी साझेदारीमा पूर्वाधारको कार्य गर्दा तोकिएबमोजिमको प्रकृया अनुसार हुनेछ ।

परिच्छेद - १३

विविध

२६. दातृ निकायसँगको समन्वयमा पूर्वाधार विकास : प्रचलित कानूनबमोजिम हुने गरी गाउँपालिकाले पूर्वाधार विकासका लागि दातृ निकायसँगको समन्वयमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
२७. संघ र प्रदेश सरकारसँगको सहकार्य र साझेदारीमा पूर्वाधार विकासका विभिन्न आयोजनाहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
२८. अन्तर स्थानीय तह समन्वय: गाउँपालिकासँग जोडिने एकभन्दा बढी स्थानीय तह समेट्ने वा सरोकार राख्ने पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत कार्यका लागि गाउँ कार्यपालिकाबाट अनुमोदन गराई गर्नु पर्नेछ ।
२९. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: यस ऐनमा लेखिएको विषयमा यसै ऐन बमोजिम र अन्य विषयमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
३०. नियम, निर्देशिका वा कार्यविधि, मापदण्ड बनाउन सक्ने: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकाले आवश्यक नियम, निर्देशिका वा कार्यविधि, मापदण्ड बनाउन सक्नेछ ।
३१. बचाऊ : यस ऐनअन्तर्गत पर्ने प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम यस अधि भएका कार्यहरू यसै ऐनबमोजिम भएको मानिनेछ ।

आज्ञाले

रमेश सुवेदी

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत